

ALMANYA İNSAN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ

DİASPORA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Nisan 2016 Raporu

ALMANYA'DA SOSYAL GÜVENLİK VE GÖÇMENLERİN ÇALIŞMA YAŞAMINA KATILIMI

Yazan: Elif Madakbaş Güleler

Giriş

Nisan ayında, Almanya'nın gündeminde -içeriği ve sonu yine göçmenler ve mülteciler konusuna dayanan- diplomatik ziyaretler ve krizlerin yer aldığını görmekteyiz. Bu hareketlilik içinde istatistikler ve rakamlar Alman ekonomisi için iyi bir tablo çizerken yerel düzlemde meydana gelenler entegrasyonun ne kadar sancılı bir süreç olduğunun altını çizmeye devam etmektedir. Almanya, çalışma yaşamına katılımı entegrasyonun en hayati parçası olarak görerek, göçmen politikasının ekonomik anlamda geri beslemesini beklerken; göçmenlerin içinde buldukları koşullar bu süreci zorlaştırmaya devam etmektedir.

Nisan 2016'da Almanya'da Genel Durum ve Diplomatik İlişkiler

Nisan ayında Almanya'nın hem Türkiye ile ilişkileri hem de göçmenlere yönelik politikaları noktasında iki önemli olay dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki “uyum yasalarının” açıklanması diğeri ise Türkiye ile yaşanan “şiiir krizi”dir. İlkine bakacak olursak, 14 Nisan'da Almanya'nın “uyum yasası” kapsamında yeni yaptırımları kamuoyuna açıkladığını görmekteyiz. Uyum yasası kapsamında en çok üzerinde durulan konu olarak yine göçmenlerin Alman ekonomisine dâhil edilmesi dikkat çekmektedir. Almanya'ya ve dolayısıyla Orta Avrupa'ya yönelik göçmen sayısının azaldığı bir dönemde bu yaptırımlar gündeme gelmiştir ve bu azalışta Türkiye ile yapılan anlaşmanın çok önemli bir payı bulunmaktadır¹. Göçmen sayısındaki bu azalışın Merkel'e olan desteğin artmasında etkili olduğu; buna paralel olarak, göçmen karşıtı söylemleriyle ön plana çıkan AFD'ye (Alternative für Deutschland) olan desteğin de bu süreçte azaldığı “Forsa” şirketinin yaptığı bir araştırma ile ortaya koyulmuştur². Fakat güncel gelişmeler, kendisine yönelik desteğin arttığı bir dönemde Merkel'i zor kararlarla karşı karşıya bırakmıştır.

Alman TV sunucusu Jan Böhmermann'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan hakkında okuduğu şiiir, “bir dış devlet liderine hakaret” kapsamında, Türkiye tarafından Alman Ceza Hukuku'nun 103. paragrafına atıfla hukuki arenaya taşınmıştır. Böhmermann'ın yargılanmasının ve cezalandırılmasının istenmesi, Merkel'i zor durumda bırakarak uluslararası medyada da oldukça yoğun bir tartışma alanına sahip olmuştur. Bu süreçte Almanya içindeki pek çok siyasi

¹ “Germany Unveils Integration Law for Refugees”, The Guardian, 14 Nisan 2016.

² “Sığınmacı Sayısı Azaldı, Merkel'e Destek Arttı”, Hürriyet, 3 Mayıs 2016.

parti, çok eski ve gereksiz buldukları bu paragrafın kaldırılması için harekete geçmiştir. Göçmen sayısının azaltılmasında önemli rolü olan Türkiye'nin bu talebi ile Almanya içinden bu talebe karşı gelen tepkiler arasında kalan Merkel, "diplomatik bir baş ağrısı" ile karşı karşıya kalmıştır³. Bu noktada Merkel, söz konusu şiirin eleştiriden çok hakaret içerdiğini kabul ederek şiirin dava konusu olmasına izin vermiş fakat bu paragrafın sorunlu bir yasa maddesi olduğunu da belirterek 2018'e kadar yapılacak yeni bir düzenleme ile 103'ün kaldırılacağını da sözünü vermiştir⁴.

Nisan ayı içerisinde Merkel, Türkiye'ye bir ziyarette bulunmuş; Nizip'te bir göçmen kampını ziyaret ederek Gaziantep'teki Çocuk Koruma Merkezi'nin açılışına katılmış; Başbakan Ahmet Davutoğlu ile birlikte göçmenler konusunda fikir alışverişinde bulunmuştur⁵. Yakın dönemde Almanya'nın da önemli bir ziyaretçisi olmuştur. Amerikan başkanı Barack Obama, hem terör hem göçmen meselelerini görüşmek amacıyla Almanya'yı ziyaret etmiştir⁶.

Nisan 2016'da Almanya'da Ekonomik Durum ve İşsizlik

Nisan ayı ile birlikte 2016 yılının ilk çeyreğinin dolmuş olması, 2016 yılına ilişkin ilk değerlendirmelerin de yapılmaya başlandığı istatistiki anlamda daha zengin bir ay olmuştur. BA'nın (Bundesagentur für Arbeit – Federal İş/Çalışma Bürosu) 2016 yılı Nisan ayı raporuna baktığımızda, büyümenin devamına ilişkin gelecekte birtakım "belirsizlikler" olabileceği ihtimal dâhilinde tutulmasına rağmen, mevcut durum geçmiş dönemlerle kıyaslandığında Alman ekonomisi olumlu bir şekilde ilerlemeye devam etmektedir. Genel olarak olumlu bir tablo çizen iş piyasasında (Arbeitsmarkt), işsizliğin bir önceki dönemlere kıyasla Nisan'da azaldığı görülmektedir⁷.

Nisan ayı itibariyle Almanya'da toplam işsiz sayısı 2.743.864'tür. Bu sayının 2.112.599 kadarı (%77,0) Almanlardan oluşurken 625.844 kadarı (%22,8) yabancılardan oluşmaktadır. Yabancılar içinde ise AB-11 ülkeleri (Avrupa'nın doğuya doğru genişleme politikası kapsamına giren Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Slovakya, Slovenya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Bulgaristan, Romanya ve Hırvatistan'dan oluşan 11 ülke) %4 orana, GIPS ülkeleri (Yunanistan, İtalya, Portekiz, İspanya) %2,4 orana, sığınmacılar (Balkanlardan, Doğu

³ "Obscure German Law Gives Angela Merkel a Diplomatic Headache", The Guardian, 14 Nisan 2016.

⁴ "Merkel, Almanya'nın 'Erdoğan Şiiri' ile İlgili Kararını Açıkladı", Hürriyet, 15 Nisan 2016.

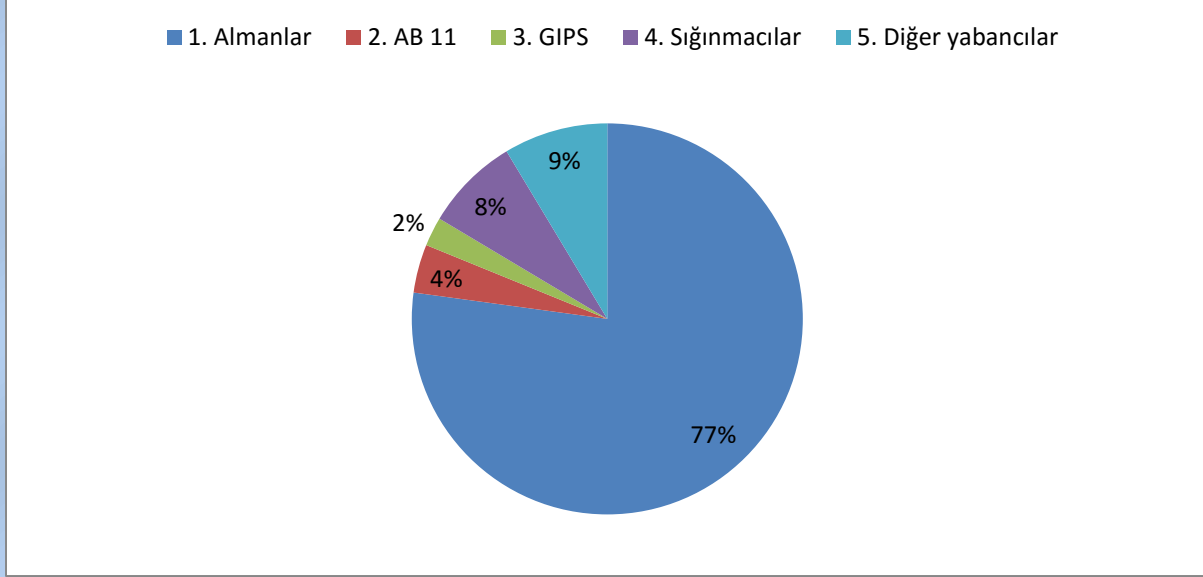
⁵ "AB liderleri Gaziantep'te", Hürriyet, 24 Nisan 2016.

⁶ "Letzter Besuch von US-Präsident Obama: Cheerio, Germany!", Der Spiegel, 23 Nisan 2016.

⁷ "Der Arbeits- und Arbeitsmarkt in Deutschland- Monatsbericht April 2016", Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nisan 2016.

Avrupa'dan ve Avrupa dışından gelenler) %7,8 orana, diğer yabancılar ise %8,6 orana sahiptir. Diğer yabancılar içinde ise %4,9 oran ile Türkiye'den gelen göçmenler ön plandadır⁸.

Grafik 1: Almanya'da İşsizliğin Almanlar ve Yabancılar Arasında Dağılımı⁹

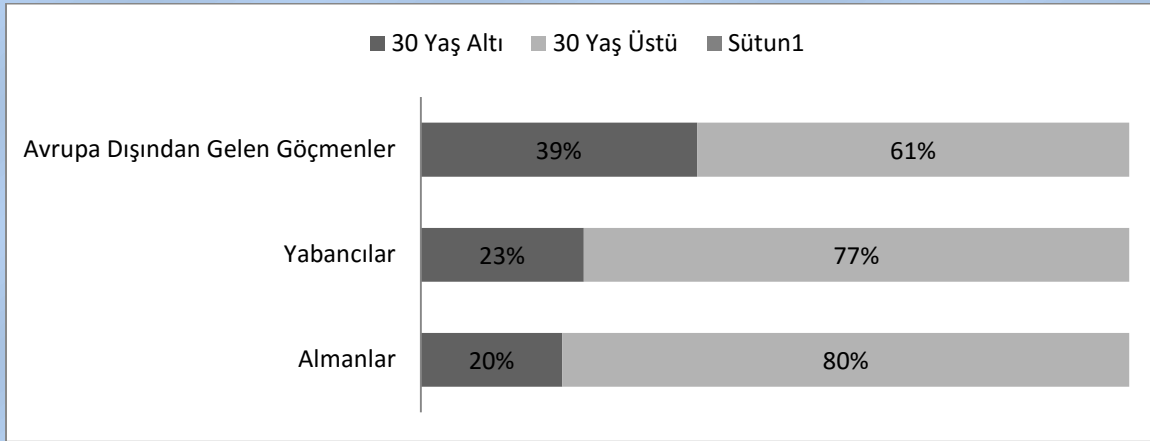
Göçmenlere ilişkin işsizliğin detaylarına göz gezdirdiğimizde, işsiz Almanların %20'sinin "30 yaş altı" iken %80'inin "30 yaş üstü" olduğunu görmekteyiz. Bu oranlar, yaklaşık olarak tüm yabancılardaki işsizlik oranlarıyla benzerlik gösterirken (%23'e %77), Avrupa dışından gelen göçmenler söz konusu olduğunda "30 yaş altı" işsiz oranının %39'a çıktığı görülmektedir. Yaş unsuru yanında işsizliğin toplumsal cinsiyet farklılığı boyutuna baktığımızda, Alman işsizler ve yabancı işsizlerin içinde kadın-erkek farklılığı eşittir (her ikisinde de %45 kadın, % 55 erkek işsizlik oranı). Dolayısıyla %55 olan erkek işsizliği oranı, Avrupalı olmayan yabancılar söz konusu olduğunda %70'e çıkmaktadır. Bu durumda tablonun geneli bize, Avrupalı olmayan işsizlikte "30 yaş altı erkeklerin" ön plana çıktığını göstermektedir¹⁰.

⁸ "Anhangtabelle 1.1: Arbeitsmarkt für Deutsche und Ausländer im Vergleich", Hintergrundinformation, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nisan 2016, s. 17.

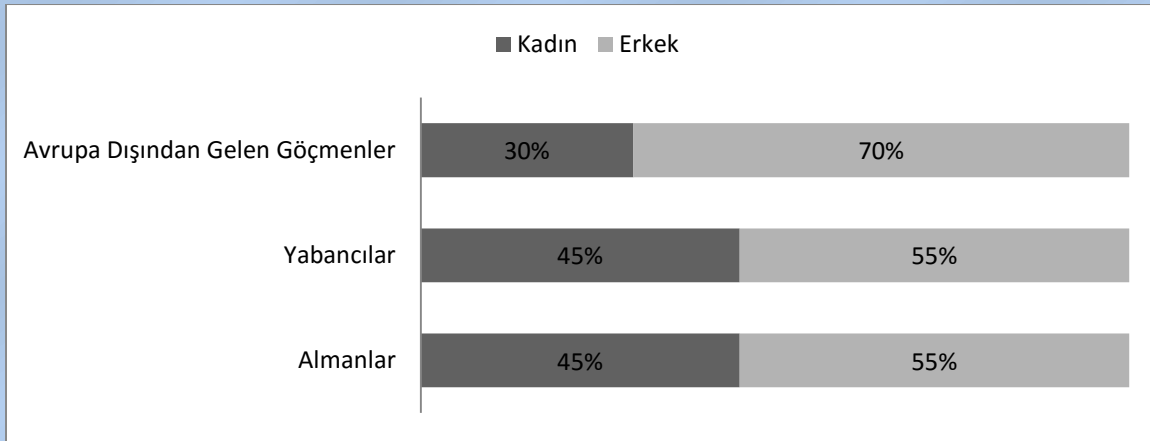
⁹ "Anhangtabelle 1.1: Arbeitsmarkt für Deutsche und Ausländer im Vergleich (Almanlar ve Yabancılar için Karşılaştırmalı Olarak Çalışma Piyasası)" başlıklı tablonun "İşsizlik (Arbeitlose)" sütununun dilim grafiğe uyarlanması ile bugrafik elde edilmiştir (Hintergrundinformation, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nisan 2016, s. 17.).

¹⁰ "Strukturen von Arbeitslosen und sozialversicherungspflichtig Beschäftigten nach ausgewählten Staatsangehörigkeiten Arbeitslose (April 2016)", Arbeitsmarkt in Kürze: Fluchtmigration, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nisan 2016, s.13.

Grafik 2: İşsizliğin Almanlar ve Yabancılar Arasında Yaş Farkına Göre Dağılımı¹¹

Grafik 3: İşsizliğin Almanlar ve Yabancılar Arasında Cinsiyet Farkına Göre Dağılımı¹²

Daha detaylı bir şekilde Avrupa dışından gelen işsizlerin oranına bakıldığında, sığınmacı işsiz sayısı 213.000'dir. Bu sayı içinde en yüksek orana 78.270 kişi ile Suriyeli göçmenler sahipken, onu 21.748 ile Sırbistan'dan gelenler ve 19.926 ile Irak'tan gelenler takip etmektedir. Bundan beş yıl önceki oranlara bakıldığında (Nisan 2011), Sırbistan'dan gelenlerin 20.013 ile yine günümüze yakın bir rakama sahip olduğu görülmektedir. 13.126 olan Iraklılar altı bin kadar bir artış yaşamıştır. Oranların fazlasıyla katlanması ise Suriyeli göçmenlerde görülmektedir. Nisan 2011'de 3.590 olan Suriyeli işsiz sayısı beş yıl içinde 78.270'e tırmanmıştır¹³.

¹¹ "Strukturen von Arbeitslosen und sozialversicherungspflichtig Beschäftigten nach ausgewählten Staatsangehörigkeiten Arbeitslose (April 2016)", Arbeitsmarkt in Kürze: Fluchtmigration, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nisan 2016, s.13.

¹² "Strukturen von Arbeitslosen und sozialversicherungspflichtig Beschäftigten nach ausgewählten Staatsangehörigkeiten Arbeitslose (April 2016)", Arbeitsmarkt in Kürze: Fluchtmigration, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nisan 2016, s.13.

¹³ "Hintergrundinformation", Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nisan 2016, s. 31.

Sosyal Güvenlik ve Temel Haklar Bağlamında Çıkmazlar

Uyum yasasına dönecek olursak, yasayı hazırlayan komisyon bunu “tarihi” bir düzenleme olarak nitelendirirken Merkel, “çok önemli bir adım atıldığını” belirterek yasanın hem göçe ilişkin süreçleri yönetme hem de göçmenlerin entegrasyonunu sağlama gibi iki önemli görevi yerine getireceğini söylemiştir. Uyum paketinde “sığınmacı ve göçmenler için 100.000 (yüz bin) yeni iş fırsatı” seçeneği ile birlikte “entegrasyon kurslarına” ağırlık verileceği belirtilmiş; “Bir-Avro-İşler” ile bu sürecin desteklenmesi düşünülürken, entegrasyon konusuna yeterince önem vermeyen göçmenlerin alacağı yardımların azaltılması gibi bir yaptırımın söz konusu olabileceğinin altı çizilmiştir¹⁴. İş bulabilmenin en temel koşulu olan dil öğrenme konusu ise önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

Göçmen çocukların eğitimlerinin sağlanması noktasında yine göçmen olan (özellikle Suriyeli) öğretmenlerin, yoğun bir eğitime alınarak Almanca öğrenmeleri sağlanmaya başlamıştır. Eğitim kapsamında kendileri de Suriye’den gelen ve orada öğretmenlik yapma yetkisi olan göçmenlerin hem çocukların ana dillerini bilmeleri hem de Almanca öğrenmiş olmaları nedeniyle entegrasyonun sağlanması noktasında etkili olmaları planlanmaktadır¹⁵. Fakat şimdilik 20.000 civarında olan öğretmen ihtiyacının karşılanmasında sorunlar yaşanmaktadır. İhtiyaç karşılanırsa dahi göçmen çocukların bir arada olduğu, birçoğunun yanında ailelerinin olmadığı bir ortamda eğitimin ve dil öğreniminin gerçekleşmesi özel bir çaba gerektirmektedir. Yaşadıkları travmayı üzerinden atamayan çocukların ve gençlerin dil öğrenmeleri sıkıntı yaratmaktadır. Aynı şey yetişkinler için de geçerlidir. Eğer dil engelini aşamazlarsa ülkelerine geri gönderilecekleri söylemi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu engelin aşılamadığı ve eğitimin gerçekleşmediği bir ortamda göçmenlerin, gelecekte Alman ekonomisinin büyümelerine yönelik önemli katkıları bulunacağı beklentisi de kimi kesimlerce şüpheyle karşılanmaktadır¹⁶. BBC’nin altı ay aradan sonra Oberhausen’a yaptığı ziyaret de göstermektedir ki göçmen sayısı arttıkça hem göçmen öğrencilerin kendi aralarındaki sürtüşmeler artmakta hem de kültürel farklılıklar nedeniyle aynı sırada oturma noktasında dahi Almanlarla aralarında önyargılar oluşabilmektedir¹⁷.

Mannheim örneğinde görülebileceği üzere, göçmenler çoğu zaman büyük göçmen kamplarında kalmaktadır. Barınma, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerini bu kamplarda karşılayan göçmenler,

¹⁴“Grosse Koalition: Merkel und Garbriel nenen Integrationsgesetz ‘historisch’”, Der Spiegel, 14 Nisan 2016.

¹⁵ “Program Trains Refugee Teachers to Work at German Schools”, Huffingtonpost, 14 Nisan 2016.

¹⁶ “Germany and Refugees: The Perils of Failed Integration”, Hoffingtonpost, 6 Nisan 2016.

¹⁷ “Migrant Crisis: Changing Attitudes of a German City”, BBC News, 28 Nisan 2016.

zaman zaman personelin önyargılı davranışlarına maruz kaldıklarına ya da sağlık koşullarının yetersiz olduğuna dair raporları yetkili mercilere iletmektedir. Entegrasyon noktasında bu kampların birer “gettoya” dönüşmesi tehlikesi ise süreci tehdit eden bir unsur olarak tartışmalı karakterini korumaya devam etmektedir¹⁸. Kimi yerlerde hem “gettolaşma” tehlikesinin farkında olunması hem de kamplarda artık yer kalmadığı gibi sebeplerden hareketle Alman ailelerinin yaşadıkları dairelerde uygun olan boş odalarda göçmenlerin misafir edilmesi gibi uygulamalara rastlanmaktadır. Özellikle “Refugees Welcome (Göçmenler Hoşgeldiniz)” platformu ve benzer örneklerde görüleceği üzere, yaşam alanını göçmenlerle paylaşmak isteyenlerin kayıt oldukları bir veri tabanı bulunmaktadır¹⁹. Göçmenlerin içinde buldukları yaşam koşulları, hem ruhsal hem fiziksel sağlık sorunlarını gündeme getirmekte; bu durum da entegrasyonu zorlaştırmaktadır.

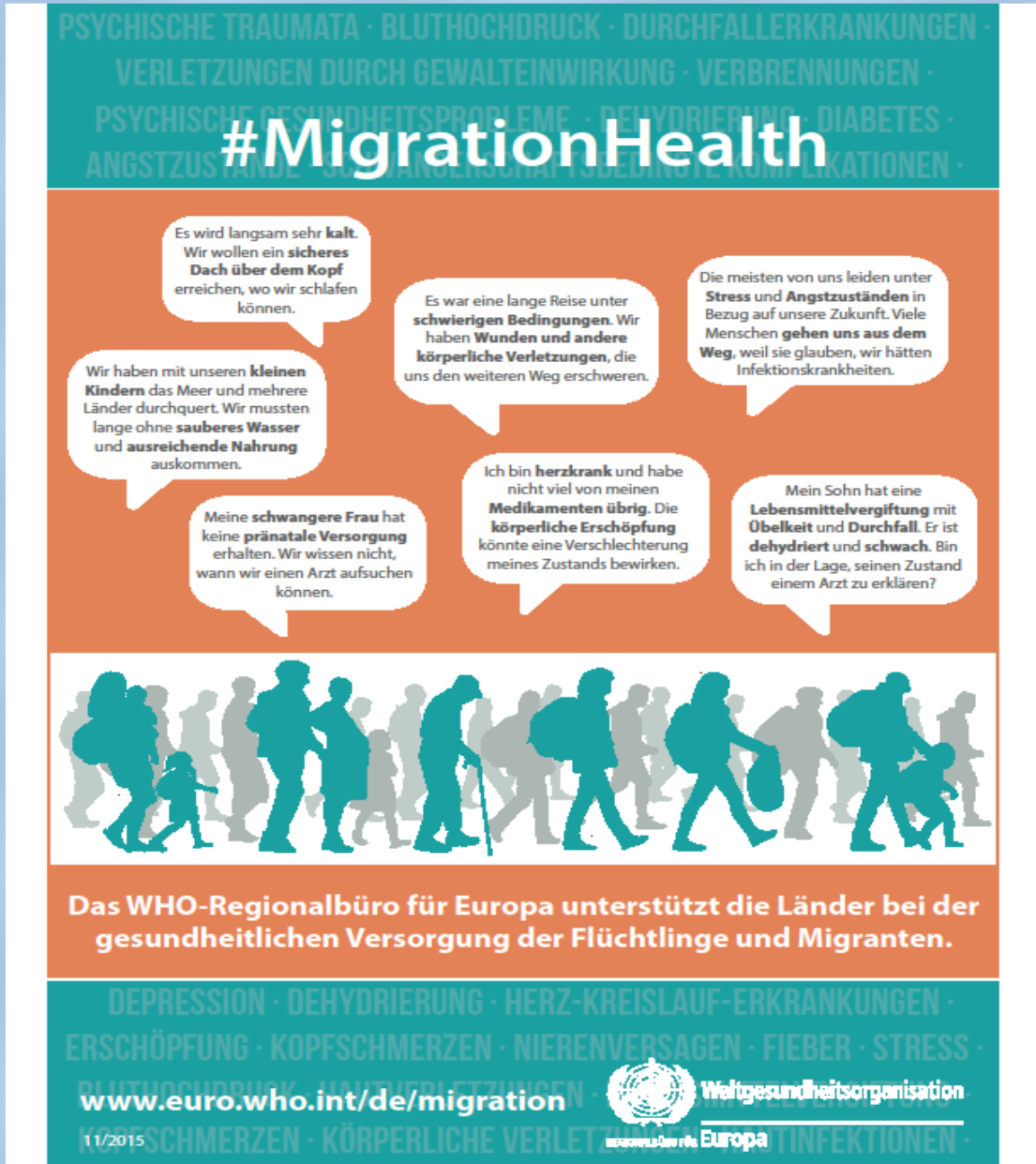
Dünya Sağlık Örgütü’nden, Birleşmiş Milletler’den ve çeşitli örgütlerden uzman ve yetkililer, kendi aralarında gerçekleştirdikleri görüşmeler sonucunda, Avrupa genelinde milyonları bulan göçmenlere ilişkin sağlık temalı bir çalışma ve rapor oluşturulmasının gerekliliğine varmışlardır. Böylece hem fiziksel ve ruhsal sorunlarla baş edilmesi hem de sağlık alanında göçmenlere ilişkin veri oluşturulması amaçlanmaktadır²⁰.

¹⁸ “Sanctuary or Ghetto? How Mannheim Created a ‘City within a City’ for Refugees”, The Gaurdian, 11 Nisan 2016.

¹⁹ “As Shelters Fill Up, Germans Welcome Refugees Into Their Homes”, Huffingtonpost, 14 Nisan 2016.

²⁰ “Consultation with UN Agancies and Other International Organizations on The European Strategy and Action Plan on Refugee and Migrant Health”, WHO, 16 Nisan 2016.

Infografik 1: Göçmen Sağlığına İlişkin Infografik Almanca Versiyonu²¹

Dünya Sağlık Örgütü'nün Almanca, İngilizce, Fransızca ve Rusça olarak hazırladığı infografik, göçmenlerin ne gibi koşullardan geldiğini ve yaşamaya devam ettiğine dikkat çekmeye çalışmaktadır. Farklı koşulları resmederek onların ağızından konuşmalara yer vermektedirler. Örneğin biri "uzun süredir soğukta olduğunu" söyleyerek istedikleri tek şeyin "başlarını sokabilecekleri güvenli bir çatı" olduğunu belirtmektedir. Kimileri ciddi "fiziki yaralanmalara" sahip olduğunu, kimileri "kalp hastası" olduklarını, kimileri de "hamile" olduğunu

²¹ "Infographic- #MigrationHealth", http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/293188/HLM-Refugee-Rome-Migration-Health-Infograph-ge.pdf?ua=1 (Deutsch)

söylemektedir. “Küçük çocukları ile” zorlu bir göç yolu kat ettiklerini ve bu esnada “temiz sudan” dahi mahrum olduklarını söyleyen göçmenlere ait çizimler de bulunmaktadır.

Hem sağlık hem barınma hem de diğer pek çok konuda, temel ihtiyaçların karşılanması noktasında sosyal devlet olmanın gereğini yapmaya çalışan Almanya’nın üzerinde -tüm göçmenler söz konusu olduğunda- oldukça büyük bir yük birikmekte; bu durum da yetkilileri farklı politikalara yönlendirmektedir. Hükümetin sosyal güvenliğe ilişkin yükü azaltmak amacıyla gerçekleştirmeyi düşündüğü politika, Avrupa Birliği ülkelerinden gelen göçmenler için yardımların kısılması ve kesilmesi noktasında olmuştur. Sosyal güvenliğe ilişkin bakanlık, Andrea Nahles başkanlığında, Avrupa ülkelerinden gelen göçmenler için sosyal yardımların yeniden düzenlenmesine ilişkin bir taslak hazırlamıştır. Bu taslağa Merkel de destek vermektedir. Nahles’in geçmiş aylardaki söylemleriyle de sinyallerini verdiği bu taslak, yabancılara en fazla dört aya kadar temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayarak ülkelere dönüş için de bir miktar kredi vermeyi öngörmektedir. Fakat bu durumun iş arama sürecinde olanlar ve çalışamayacak durumda olanlar için esnetilmesi düşünülmektedir. Bu istisna için de yine belirli şartları taşımak gerekmektedir²².

Sonuç

Sondan başlayacak olursak, Ocak ayından itibaren karşımıza çıkan Sosyal Güvenlik Bakanı Andrea Nahles’in sosyal güvenlik yardımlarına ilişkin kesintiye yönelik söyleminin, AB ülkelerinden gelen göçmenler kapsamında bir yasa taslağına dönüştürüldüğünü görmekteyiz. Sadece sosyal yardım alabilmek amacıyla diğer AB ülkelerinden Almanya’ya gelen göçmenlere yardım yapılmamasını haklı bulan mahkeme kararları da hatırlanacak olursa, ulusal boyutta da bu tür kararlar için bir zemin hazırlanması söz konusudur.

Diplomatik olarak hayli hareketli bir ay içerisinde, “ekonomik entegrasyonun” aciliyeti ve “göçmenlerin psikolojisi” sebebiyle buna hazır olup olmadıklarına ilişkin gerilimli tartışmanın devam ettiği görülmektedir. Nisan ayını, yani yılın ilk çeyreğini, farklı kılan özellik bu zamana dek söylemde karşımıza çıkan uyarı ve politik işaretlerin -uyum yasasının hazırlanmasında da görüleceği üzere- artık yazılı metinler haline getirilmeye başlandığıdır.

²² “Gesetzesentwurf: Regierung will Leistungen für EU-Ausländer Beschränken”, Der Spiegel, 28 Nisan 2014.

KAYNAKÇA

- “AB liderleri Gaziantep’te”, 24 Nisan 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/ab-liderleri-gaziantep-te-40093793>, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2016.
- “Arbeitsmarkt in Kürze: Fluchtmigration”, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nürnberg, Nisan 2016.
- “As Shelters Fill Up, Germans Welcome Refugees Into Their Homes”, 14 Nisan 2016, http://www.huffingtonpost.com/entry/refugees-deeply-german-citizens-open-door_us_570fb7a5e4b0ffa5937e5d32, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2016.
- “Consultation with UN Agencies and Other International Organizations on The European Strategy and Action Plan on Refugee and Migrant Health”, 14 Nisan 2016, <http://www.euro.who.int/en/media-centre/events/events/2016/04/consultation-with-un-agencies-and-other-international-organizations-on-the-european-strategy-and-action-plan-on-refugee-and-migrant-health>, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2016.
- “Der Arbeits- und Arbeitsmarkt in Deutschland- Monatsbericht April 2016”, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nürnberg, Nisan 2016.
- “Germany and Refugees: The Perils of Failed Integration”, 6 Nisan 2016, http://www.huffingtonpost.com/markus-ziener/germany-and-refugees-the-_b_9618046.html, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2016.
- “Germany Unveils Integration Law for Refugees”, 14 Nisan 2016, <http://www.theguardian.com/world/2016/apr/14/germany-unveils-integration-law-for-refugees-migrants>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2016.
- “Gesetzentwurf: Regierung will Leistungen für EU-Ausländer Beschränken”, 28 Nisan 2016, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/andrea-nahles-will-sozialhilfe-fuer-eu-auslaender-einschraenken-a-1089731.html>, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2016.
- “Grosse Koalition: Merkel und Garbiel nenen Integrationsgesetz ‘historisch’”, 14 Nisan 2016, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/grosse-koalition-merkel-und-gabriel-nennen-integrationsgesetz-historisch-a-1087160.html>, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2016.
- “Hintergrundinformation”, Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Nürnberg, Nisan 2016.
- “Infographic- #MigrationHealth”, http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/293188/HLM-Refugee-Rome-Migration-Health-Infograph-ge.pdf?ua=1 (Deutsch)
- “Letzter Besuch von US-Präsident Obama: Cheerio, Germany!”, 23 Nisan 2016, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/barack-obama-in-deutschland-auf-der-hannover-messe-a-1088617.html>, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2016.

- “Merkel, Almanya’nın ‘Erdoğan Şiiri’ ile İlgili Kararını Açıkladı”, 15 Nisan 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/merkel-almanyainin-erdogan-siiri-ile-ilgili-kararini-acikladi-40088891>, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2016.
- “Migrant Crisis: Changing Attitudes of a German City”, 28 Nisan 2016, <http://www.bbc.com/news/world-europe-36148418>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2016.
- “Obscure German Law Gives Angela Merkel a Diplomatic Headache”, 14 Nisan 2016, <http://www.theguardian.com/world/2016/apr/14/obscure-german-law-angela-merkel-recep-tayyip-erdogan>, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2016.
- “Program Trains Refugee Teachers to Work at German Schools”, 14 Nisan 2016, http://www.huffingtonpost.com/entry/program-trains-refugee-teachers-to-work-at-german-schools_us_570feefee4b088aea430eac3, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2016.
- “Sanctuary or Ghetto? How Mannheim Created a ‘City within a City’ for Refugees”, 11 Nisan 2016, <http://www.theguardian.com/cities/2016/apr/11/refuge-cities-mannheim-germany-refugee-crisis-sanctuary-or-ghetto>, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2016.
- “Sığınmacı Sayısı Azaldı, Merkel’e Destek Arttı”, 3 Mayıs 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/siginmaci-sayisi-azaldi-merkele-destek-artti-40098463>, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2016.

MEDENİ HAKLAR

Yazan: Kazım Keskin

İnsanları suça teşvik eden en önemli sebeplerden bir tanesi de eylemlerinin akabinde herhangi bir karşılık, cezai müeyyide görmeyecekleri duygusunu taşımalarıdır. Kolluk kuvveti olarak görev yapanlarda da durum farklı değildir. En önemli görevleri suçluların yakalanıp adalete teslim edilmesi olan söz konusu kişilerin işledikleri suçların incelenip adli karara bağlanması da hukuk devleti olmanın başat ilkesi olarak kabul edilmektedir. Almanya da bir hukuk devleti olması hasebiyle böyle bir yükümlülük altında olmasına rağmen Amnesty International'ın Almanya şubesinin 2016 yılı raporunda da dile getirdiği üzere ülkede hak ihlallerinin kovuşturulmasındaki isteksizlik, irade eksikliği büyük bir eksiklik olarak ortada durmaktadır. Örgütün raporundan kolaylıkla çıkarsanabileceği gibi Almanya'da idari kurumlar kolluk kuvvetlerinin yol açtıkları suçlama ve kötü muameleleri soruşturmada savsaklamayı adeta bir gelenek haline dönüştürmüş durumdadır. Bunun haricinde daha önceleri de eleştiri konusu olan söz konusu hak ihlallerini araştırarak bağımsız mercilerin hala tesis edilememiş olması Almanya'nın konuyla alakalı sorununun yapısal olduğunu düşündürmektedir.²³

Kolluk kuvvetlerinin girişte ifade ettiğimiz, eylemlerinin bir karşılığı olmayacağı duygusundan uzaklaşıp kanun dışı her tür uygulamadan sorumlu tutulacakları ve böylelikle hesap verebilecekleri bir imkân olan üniformalarına isimlerinin işlenmesi (Kennzeichnungspflicht) maalesef Berlin, Brandenburg, Hessen, Rheinland-Pfalz ve Schleswig-Holstein eyaletlerinin dışında uygulanma şansı bulamamaktadır.

Öte yandan geçtiğimiz senelerde de eleştiri konusu olan bir başka mesele de İşkenceyi Önlemek İçin Federal Büro'nun (Nationale Stelle zur Verhütung von Folter) yeterli finansal desteğe sahip olmamasıdır. Bilindiği üzere işkence ve kötü muamelenin önlenmesi için bağımsız denetçilerin programlı hapisane ziyaretlerinin yanında çok daha etkili ve önemli olan hapisanelerde habersiz denetimler yapmalarıdır. Konuyla ilgili BM protokollerinin Almanya tarafından imzalanmış olması olumlu olmakla beraber uygulamada adeta sözü edilen protokollerin getirdiği yükümlülükten kaçınırcasına gerekli bütçenin sağlanmıyor oluşu son derece düşündürücüdür. Ayrıca İşkenceyi Önlemek İçin Federal Büro'nun bağımsızlık ve şeffaflık noktası nazarından uluslararası standartların uzağında olması ile çalışmalarına sivil toplumun katkısının engellenmesi de Almanya'da çokça eleştirilen konular arasında yer almaktadır.

Son olarak Almanya'da davaların çok uzun sürüyor olması da “geciken adalet, adalet değildir”

ilkesi uyarınca bu alanda da Almanya’da sorunlar yaşandığını bize göstermektedir. NSU cinayetleri davasında dördüncü yılına girmiş olmasına rağmen hala bir karara varılamamış olmasının skandal olarak değerlendirilmesinin önüne geçen yalnızca dava ile ilişkili şahit ve şüphelilerin “intihar ederek”(!) ya da “kaza yaparak”(!) ölmeleri olmuştur. Öte yandan hatırlamamız gereken acı bir gerçek de Amnesty International Almanya şubesi başkanı Selmin Çalışkan’ın da belirttiği gibi Alman yargısı ancak her dört olaydan birini aydınlatabilmektedir ki bu da hukuk devleti olduğu şüphe götürmez bir devlet olarak Almanya için kabul edilebilir bir durum değildir.²⁴

Bütün yukarıda sayılan ‘resmi’ skandallar yetmiyormuş gibi kapatılması kamuoyunda tartışma konusu olan Almanya İçin Alternatif partisi Brandenburg Eyalet Başkanı Roman Reusch’un Berlin’de başsavcı olacağı haberi medyaya yansdı. Bu kişinin ‘yabancı hükümlülerin sınır dışı edilmesi’ kararını verecek olan bir şubenin idarecisi olacağı gerçeği de skandalın da ötesindedir. Hatırlanacağı üzere Almanya 2013 yılında Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi (CERD) tarafından Thilo Sarrazin’in Müslüman karşıtı ırkçı açıklamalarına karşı savcılarının harekete geçmemesi üzerine eleştirilmişti. Bu gerçek ortadayken şimdi yetkililerin Berlin’de böyle üst düzey bir makama yabancı karşıtı fikirleriyle tanınan bir kişiyi atamaları bir ironi olarak değerlendirilebilir ancak²⁵.

Almanya’da yargı alanında hep kötü şeyler oluyor değil. 2014 yılı ocak ayında bir trende seyahat etmekte olan siyahi bir ailenin kimlik kontrolüne tabi tutulmaları ve fakat trende bulunan diğer yolcuların aynı muamele ile karşılaşmamaları üzerine ailenin açmış olduğu davada kolluk kuvvetlerinin ayrımcılık yaptığı kararla varıldı. Rheinland-Pfalz eyaleti Yüksek İdare Mahkemesi almış olduğu bu karar uyarınca uluslararası literatürde “racial profiling” olarak adlandırılan ve kolluk kuvvetlerinin sırf dış görünüşü nedeniyle bir kişinin kimliğini kontrol etme uygulaması artık tarihe karışmak üzere.²⁶

Geçtiğimiz yıl mülteci yurtlarına yönelik saldırıların sayısının 1005’e ulaşarak günlük üçe çıkması da bize göstermektedir ki bu tür olayların müsebbiplerinin “aşırı sağ”, “neo-nazi” ya da “ırkçı” şeklinde nitelenmesinin sorunu doğru teşhis etmeye yetmemektedir. Almanya’da artık giderek bir artan bir hızla merkeze yerleşen bir yabancı düşmanlığından, Alman halkının ırkçılığı bir nevi hoş görmesinin mümkün kıldığı bir toplumsal atmosferden bahsetmek gerekmektedir. Giderek artacağı tahmin edilen yabancı ve mültecilere yönelik şiddet olaylarının

²⁴ Rassistische Vorurteile treten immer offener zu Tage. 18 Mart 2016. www.amnesty.de Erişim: 3 Mayıs 2016.

²⁵ AfD-Vorstand ist neuer Oberstaatsanwalt in Berlin. 22 Nisan 2016. www.migazin.de Erişim: 8 Mayıs 2016.

²⁶ Polizeikontrolle wegen der Hautfarbe ist diskriminierend. 22 Nisan 2016. www.migazin.de Erişim: 8 Mayıs 2016.

zihinlerde Almanya'nın BM İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan insanların can güvenliklerini sağlama yükümlülüğünü yerine getirmede zorluk çektiğini düşüncesini oluşturmaktadır.

Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) Saksonya Eyaleti Başkanı ve Eyalet Başbakan Yardımcısı Martin Dulig'in belirttiğine göre eyalet polisi açıkça yabancı düşmanı PEGİDA oluşumu ile Almanya İçin Alternatif (AfD) partisine yönelik belirgin bir sempati duymaktadır. Kolluk kuvvetlerinde kültürlerarası iletişim yetisinde büyük eksiklikler bulunduğunu ifade eden Dulig, haklı olarak polisin kürsülerden halkı kışkırtıcı konuşmalar yapanları gözaltına almasını beklemektedir.²⁷

Yukarıda sözü edilen kolluk kuvvetlerinin “empati eksikliğine” açık bir örnek vermek gerekirse NSU cinayetleri soruşturması esnasında polisin şüpheli olarak mağdur yakınlarını sorgulamasını verebiliriz. Hatırlanacağı gibi olayı soruşturan aynı kolluk kuvvetleri bilahare mafya içi bir hesaplaşma ihtimali üzerinde de durmaktan gocunmamıştı.

Kolluk kuvvetlerinin sahip oldukları net olan ırkçı ve önyargılı şablonik düşünme biçimlerini destekleyen “bilimsel”(!) açıklamalar da yok değil. Dönemin Baden-Württemberg Eyalet Polis İdaresi analistleri “Döner-Cinayetleri”nin (o dönemde bu ifade kullanılıyordu) neden yurt dışından gelen failler tarafından işlenmiş olmak zorunda olduğunu öldürme eyleminin '(Alman) kültürü için büyük bir tabu olduğu' şeklinde açıklıyorlardı. Bu anlayışa göre sadece yabancılar bu eylemi gerçekleştirebilirlerdi Almanlar değil.²⁸

Yakın tarihten bir başka örnek olarak ise Şubat 2016 tarihinde Clausnitz kentinde yaşananları zikredebiliriz. Kentte bir yurda yerleştirilmek üzere otobüslerle gelen bir grup mülteciyi taşıyan otobüsler “neo-nazi” zihniyetli yüzlerce insan tarafından adeta kuşatma altına alınmıştı. Mültecileri korumakla görevli Alman polisinin otobüs içinde yaşadıkları şok nedeniyle korku içinde ağlaşarak bekleyen ve aralarında kadın ve çocukların da olduğu mültecileri zor kullanarak otobüsten dışarı çıkarırlarken kaydedilen görüntüleri medyaya yansıyınca gelen tepkiler üzerine Chemnitz kenti emniyet müdürü Uwe Reissmann çareyi mültecileri suçlu ilan etmekte bulmuştu.

Bu ve benzeri birçok olay Alman polisinin içinde çok açık bir şekilde PEGİDA ve AfD gibi siyasal oluşumlar altında örgütlenen ve sürekli artan bir ivme ile toplumsal katmanın her köşesine ulaşmayı başaran ırkçı nefreti görmezden gelen unsurların giderek güçlerini artırdıklarına işaret etmektedir. Söz konusu güç kazanımı ile birlikte yılbaşı gecesi Köln

²⁷ SPD: Polizisten sympathisieren mit PEGİDA. 3 Mart 2016. www.tagesspiegel.de Erişim: 3 Mayıs 2016.

²⁸ Polizei ist sich keiner Schuld bewusst. 11 Nisan 2016. www.migazin.de Erişim: 8 Mayıs 2016.

kentinde yaşanan çok sayıda taciz ve gasp olayını bahane ederek sokak güvenliğini sağlama iddiasıyla devriye gezmeye başlayan çok sayıda neo-naziye de düşünecek olursak Almanya için en büyük tehdidin ırkçılık olduğu sonucuna varmak kolaylaşır. Belki mevzu bahis olgulara ek olarak bütün bu gelişmelerin gerek halk tarafından olumlu karşılanması ve gerekse resmi makamlar tarafından engellenmemesi ve hatta daha da vahimi Alman hükümetinin yasama faaliyetlerinde sürekli olarak yabancı ve mülteci haklarını kısıtlayıcı tedbirler alması gidişatın çok vahim olduğunu düşündürmektedir.

Almanya'ya geçtiğimiz yıl gelen çok sayıda mültecinin arasında bulunan on sekiz yaşın altındaki binlerce çocuk ve gencin kaybolması da üzerinde düşünülmesi gereken çok önemli bir husustur. Hatırlanacağı üzere ilk olarak şubat ayında gündeme gelen bu duruma Alman hükümetinin ilk tepkisi ellerinde bilgi olmadığı şeklindeydi.²⁹İlerleyen zaman içinde muhtemelen kamuoyundan gelen baskıların da etkisiyle Alman hükümeti İçişleri Bakanlığı bir soru önermesine verdiği yanıtta 2015 yılı içerisinde Almanya'da kendisinden haber alınamayan çocuk ve genç sayısının 5.835 olduğunu açıkladı. Bilahare gerçekleştirilen yeni bir değerlendirmeye göre de 1 Nisan 2016 tarihi itibarıyla kayıp çocuk ve genç sayısı 8.600 olarak belirlendi.³⁰ Ağırlıklı olarak Afganistan, Suriye, Eritre, Fas ve Cezayir'den geldikleri açıklanan bu kişilerin durumlarına dikkat çekmeye çalışan Yeşiller Partisi Mülteci Politikaları Sözcüsü Luise Amtsberg, hükümeti eleştirerek çocuk ve gençlerin içinde buldukları tehlikeyi yeterince ciddiye almamakla suçladı. Konuyla ilgili olarak çok sayıda Avrupa Parlamentosu milletvekili, mart ayında yazmış oldukları bir mektupla kayıp olan bu kişilerin akıbetlerinin organize suç şebekeleri aracılığıyla seks işçiliği, kölelik ve organ ticareti için kolay lokma olabileceği uyarısında bulunmuşlardı.³¹

Nisan ayı da Almanya'da çok sayıda mülteci olayına sahne oldu. Mülteci yurtlarına karşı yapılan çok sayıda saldırının yanı sıra yabancı düşmanlığını körükleyen gösteriler artık vaka-i adiyeden sayılır hale geldiler. Üstüne üstlük Almanya İçin Alternatif (AfD) partisinin İslam karşıtlığını parti programına alması ülke içinde giderek artan İslam karşıtı havayı daha da zehiremeye katkı sağlayacaktır.

7 Nisan perşembe günü iki mülteci barınağının kundaklanması sonucu aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu on beş mülteci yaralandı³².

²⁹ Avrupa kayıp çocukları arıyor. 3 Şubat 2016. www.dw.com Erişim: 7 Mayıs 2016.

³⁰ Fast 8000 Flüchtlingskinder in Deutschland verschwunden. 12 Nisan 2016. www.migazin.de Erişim: 7 Mayıs 2016.

³¹ Küçük yaşlardaki binlerce mülteci kayıp. 11 Nisan 2016. www.dw.com Erişim: 7 Mayıs 2016.

³² Verletzte bei Bränden in Flüchtlingsunterkünften. 8 Nisan 2016. www.migazin.de Erişim: 8 Mayıs 2016.

28 Nisanda Berlin’de bir yurttan çıkan yangında 800 mülteci canlarını zor kurtardılar. İki kişinin hastanede tedavi gördüğü olayın çıkış sebebi henüz bilinmemekle beraber olayın müsebbibi olarak siyasal analistler aşırı sağcı grupları işaret etmektedirler.

KÜLTÜREL HAKLAR

Yazan: Kazım Keskin

Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da kültür adeta yerlilere ait bir kompartıman gibi görülmektedir. Gerek bu alanda çalışan sanatçıların görev dağılımında ve gerekse sahadaki en büyük sponsor olan kamunun etkisi bağlamında adı konulmamış, sübtıl bir dışlamayı hissetmemek mümkün değildir. Kültür ürünlerinin hedef kitlesi olan insanların bu ürünlere ulaşımının önündeki zaman, ekonomik güç, yapısal bilgi ve estetik eksikliği gibi olgulardan söz etmeye bile sıranın henüz gelmediği 21'nci yüzyılda, tarihi olarak siyahi olan Kleopatra'nın sahnelerde neden hep beyaz sanatçılar tarafından canlandırıldığı ya da beyaz MacBeth'in bir siyahi sanatçı tarafından neden canlandırılmayacağı soruları fantazi olarak görülebilir. Hele hele sahnede başörtülü bir Kleopatra ya da MacBeth acaba aramızda – başörtülü olanlar da dâhil- kaç kişi tarafından hiç bir şaşkınlık belirtisi göstermeden izlenebilir? Oysa “devlet tiyatroları” ifadesi bile Türk-Alman, siyah-beyaz, Müslüman-Hristiyan ayrımı olmaksızın Almanya'da yaşayan toplumsal kesimlere ait her bireyin vergilerinden kesilerek vücuda getirilen kurumları işaret etmektedir. Vergilendirmede yukarıda dillendirilen dikotomiler dikkate alınmazken toplumsal temsiliyet anlamında ne kadar Türk gencinin tiyatrocı olmaya teşvik edildiği ya da kaç adet Roman çocuğunun rejisör olmaya yönlendirildiği sorgulanmalıdır. Hiç değilse tarihsel olarak siyahi olan Kleopatra rolünün yine bir siyahi tarafından canlandırılmasını istemek acaba çok şey istemek midir?

Ya da başörtülü bir Müslüman kızın rejisör koltuğundan direktifler vermesini sağlamak için illa da başörtüsünü bir kenara fırlatması mı gerekmektedir?

Veyahut film senaryolarında kendisine bir rol verilmesi düşünülen bir siyahi, söz konusu rolü elde edebilmek için illa da Almanca bilmeyen, AIDS hastası ya da büyüçülükle iştilal eden bir tipolojiyi canlandırmalıdır? Belki de var olan bu önyargıları bertaraf edebilmekten çok daha acısı senaryo yazarlarının zihninde bu duruma yönelik bir gariplik görmemeleridir. Haliyle Albert Einstein'ın da dediği gibi “Önyargıları yıkmak atomu parçalamaktan daha zordur.”

Sosyal Araştırmalar İçin Berlin Bilim Merkezi (WZB), Sosyo-ekonomik Panel, Berlin Eyaleti ve Alman Federal İstatistik Kurumu'nun (Statistisches Bundesamt) ortaklaşa hazırladıkları 2016 veri raporunun basına tanıtımında entegrasyonda belirleyici etkenin eğitim olduğu gerçeği istatistikler ışığında bir kez daha gözler önüne serildi. 480 sayfalık raporun bu yılki ana temasını oluşturan göçmenlik ve entegrasyonun başat konusunun eğitim olduğu dile getirilmektedir. 2014 yılı rakamları göz önünde bulundurularak hazırlanan rapora göre 80,9 milyon olarak

hesaplanan Almanya nüfusunun 16,4 milyonunun en az bir ebeveyni yurtdışı kökenlidir. Söz konusu rakamlara göre Almanya'nın nüfusunun neredeyse %20'sini yabancı kökenlilerin teşkil etmektedir. Raporda göçmenlerin mesleki uzmanlık derecelerinin arttığı oranda işsizlik oranlarının ters orantılı bir şekilde azaldığı belirtilmiştir. Bu genel geçer ifadenin akabinde yabancı kökenliler ile yerliler arasındaki en önemli farklılığın işsizlik oranlarında olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre raporda da dile getirildiği gibi yabancı kökenli 15 – 64 yaş arası kişilerin %65'i 2014 yılında bir iş sahibi idi. Buna karşın yerlilerde bu oranın 11 puan daha fazla olduğu kaydedilmiştir. (%76)

Öte yandan aynı raporda gündeme getirilen bir başka önemli nokta da yaşlı göçmenlerin fakirlikle karşı karşıya gelme risklerinin yerlilere oranla daha fazla olduğudur. Fakirliğin en önemli sebebinin de meslekte uzmanlaştıran bir eğitim görmemek olduğu dile getirilen raporda 50 yaş üzeri yabancı kökenli insanların ve özellikle Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya gibi göçmen gönderen ülkelerden Almanya'ya gelen kişilerin 2/3'ünün uzmanlık eğitimi bulunmadığı ve hâlihazırda bu gruptaki insanların %50'sinin işsiz olduğu dile getirilmektedir. %25'in üzerinde bir kitlenin de emekli olduğu ve fakat bu emekliliğin malulen gerçekleşmiş olduğu dile getirilmektedir³³.

2014 yılı verilerine göre üniversite öncesi okullarda eğitim gören öğrencilerin %31'i göçmen kökenlidir. Bu tabloda %7'lik bir oranla Türk kökenli öğrenciler birinci sırada bulunmaktadır. Fakat istatistiklerde esas bilgi veren sayılar "Hauptschule" olarak isimlendirilen ve eğitim düzeyi düşük orta dereceli okullar ile "Gymnasium" olarak adlandırılan ve daha kaliteli bir eğitim standardına sahip okullara gidenlerin belirtildiğidir.

Buna göre göçmen kökenlilerin oranı Hauptschule'de %48'i bulurken Gymnasium'da bu oran ancak %26'a ulaşabilmektedir. Yine Türk kökenli öğrenciler %14'lük bir oranla Hauptschule kategorisinde en yüksek grubu oluştururlarken Gymnasium'a devam eden göçmen kökenli öğrencilerin büyük çoğunluğu ya AB ülke kökenli ya da AB dışında diğer yabancı ülkelerden gelenlerden müteşekkildir.³⁴

Geldikleri ülkelere ve eğitimlerini sürdürdükleri okullara göre öğrencilerin 2014 yılı dağılımı

	T O P L A M	Göçmen Kökenli Olmayan ³⁵	Göçmen kökenli					
			T O P L A M	Köken				
				T Ü R K İ Y E	Göç Anlaşmalı Diğer Ülkeler ³⁶	Diğer AB Ülkesi	Diğer Avrupa Ülkesi	Avrupalı Olmayan Diğer Ülkeler
1000 adet	% olarak							
İlkokul (Grundschule)	2 799	64,5	35,5	6,8	5,9	6,4	3,6	8,8
Hauptschule (Ortaokul)	445	52,2	47,8	14,0	9,7	6,9	4,4	9,8
(Realschule) Ortaokul	1 385	67,5	32,5	7,6	6,1	5,7	3,1	6,9
Lise (Gymnasium)	2 513	73,6	26,4	4,5	4,0	5,7	2,7	6,9
Diğer Genel Eğitim Veren okullar ³⁷	1 408	69,7	30,3	7,8	5,4	4,7	2,5	7,7
Orta Dereceli Mezuniyete İmkân Tanıyan Meslek Okulları	61	55,6	44,4	13,9	11,1	³⁸	³⁹	9,0
Üst Derece Mezuniyete İmkân Veren Meslek Okulları	254	66,7	33,3	9,9	5,8	4,8	3,4	7,1
Meslek Okulu	1 112	75,0	25,0	6,7	5,2	4,0	2,6	5,0
Diğer Meslek Okulları ⁴⁰	254	72,3	27,7	7,6	6,1	4,9	2,5	5,4
Toplam	10 229	68,7	31,3	6,9	5,5	5,6	3,1	7,4

³⁵ Kaynak ülkesi belirtilmeyen 291.000 kişi de dâhil.

³⁶ Eski Yugoslavya Cumhuriyeti ve onu yasal olarak takip eden devletler Bosna-Hersek, Kosova, Hırvatistan, Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Slovenya ile Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz.

³⁷ Okul çeşitlerinden bağımsız eğitimi yönlendirme sınıfları, çoklu eğitim veren okullar, kapsamlı ortaokullar, Waldorf eğitim sistemli okullar, öğrenme engelliler okulları.

³⁸ Veriler yeterince kesinlik taşımadığı için gösterilmedi.

³⁹ Veriler yeterince kesinlik taşımadığı için gösterilmedi.

⁴⁰ Meslek hazırlık okulları, sağlık ve sosyal hizmet okulları.

SİYASAL KATILIM VE ÖRGÜTLENME HAKKI

Yazan: Soner Tauscher

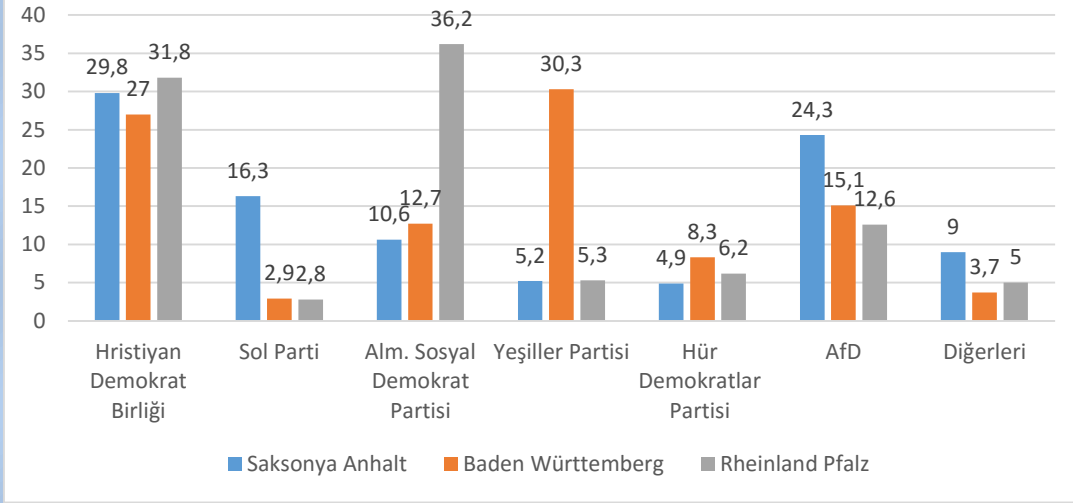
Mart ayının ortasında Almanya için oldukça önemli olan ve ilk defa aşırı sağ söylemleri seçmen tabanına yarararak toplumsal taban tutturabilen AfD'nin (Almanya İçin Alternatif / Alternative für Deutschland) nasıl bir sonuç alacağı merakla beklenen üç eyalette yerel seçimler gerçekleşti. Ana akım partilerin yıllardır içinde buldukları gerileme daha önce yapılan anketlerde bariz bir şekilde ortaya çıkarken, AfD'nin oylarını %12'ye yaklaştırdığı görülmüyordu. Aşırı sağ sayılan ve Almanya'da ikinci dünya savaşından sonra Neonazi oluşumlar dışında alışılmış olmayan milliyetçi bir dil kullanan bir partinin bu kadar toplumsal taban bulması endişe yaratmaktaydı. Hatta *Almanya Türk Toplumu* gibi yabancı dernekleri AfD'nin oyunu yükseltmemesi ve temsil gücünü düşürebilmek için oy hakkı bulunan göçmenleri seçime katılmaya çağıran etkinlikler düzenlemişlerdi.⁴¹

13 Mart 2016 tarihinde üç eyalette (Baden Württemberg, Saksonya Anhalt, Rheinland Pfalz) gerçekleşen seçimler sonunda AfD anketleri doğrulamış ve aldığı oylarla onların üstüne de çıktı. Rheinland Pfalz'da %12,6'lık oy oranına ulaşmıştır ki bu üç eyalette aldığı en düşük oy oranıdır. Baden Württemberg'te %15,1 ve Saksonya Anhalt'da ise %24,3'luk bir oy oranını yakalamıştır. Diğer partilerin oy dağılımı da aşağıdaki grafikte ayrıntılı bir şekilde görülmektedir.⁴²

⁴¹ Türkische Gemeinde will Erfolg der AfD möglichst verhindern, http://www.focus.de/politik/deutschland/landtagswahl-in-baden-wuerttemberg-2016/vor-landtagswahl-in-baden-wuerttemberg-lasst-uns-starke-afd-verhindern-tuerkische-gemeinde-schlaegt-vor-wahlen-alarm_id_5335423.html, Erişim Tarihi 09.03.2016.

⁴² Direkt zu den Wahlen am 13.03.2016, <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/>, Erişim Tarihi 15.03.2016.

Almanya Mart 2016 Yerel Seçimleri

Bir önceki seçimlere göre hemen bütün ana akım partilerin oy oranları düşerken, AfD beklendiği gibi yüksek oranlar alıp yerel meclislere birçok partili sokabildi. Almanya’da aşırı sağın Fransa ya da Macaristan’da olduğu gibi bir karizmatik lider önderliği olmadan önemli bir oy potansiyeli olmayacağını düşünenler bu seçim sonuçlarından sonra endişeye kapılmaktadırlar. Almanya özelinde karizmatik liderlik vasfını göçmen ve Müslüman karşıtlığı doldururken, toplumsal tabanı da PEGİDA hareketi beslemektedir.⁴³ Eyalet seçimlerden önceki hafta Jena şehrinde düzenlenen AfD mitinginde bulunan bir polis aracının ön camında açıkça sağ popülist “Compact” dergisinin yer alması toplumsal taban açısından düşündürücüdür!⁴⁴ Polis teşkilatının zaten sorunlu olan imajı bu tür hareketlerle daha da sorunlu hale gelmekte ve polis gücünün politik tarafsızlığını sorgulatmaktadır.

Daha iki yıllık bir parti olmasına rağmen AfD’nin bu oy oranlarına ulaşması ve Almanya’daki eyalet meclislerinin yarısında az ya da çok sayıda vekille yer almaları önemli bir gelişmedir. Bu hızlı oy artışının arakasında bir çok birbirinden kısmen bağımsız tepkiler yer almaktadır. Merkel’in yabancılar ve göç politikasından, Sosyal Demokratlarla yapmış olduğu koalisyonlardan rahatsız olan, ekonomik sıkıntılarının sebebini Avro politikalarında gören birçok muhafazakâr ya da apolitik seçmen seslerini duyurabilmek adına AfD’ye oy

⁴³ Die AfD ist gefährlicher als es die NPD war, <http://www.sueddeutsche.de/politik/landtagswahlen-nichts-ist-unmoeglich-1.2906054>, Erişim Tarihi 16.03.2016.

⁴⁴ AfD-Demo: Polizisten wegen rechter Zeitschrift in Einsatzwagen versetzt, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/compact-im-fahrzeug-thueringer-polizisten-versetzt-a-1081693.html>, Erişim Tarihi 16.03.2016.

vermektedir. AfD seçmenin %90'nı partinin bu sorunlara çözüm bulamayacağını kabul etmekle beraber, bu sorunları dile getiren başkaca bir parti olmadığı için tercihlerinin AfD olduğunu belirtmekte ve diğer sağ muhafazakâr partileri de kendilerine yakın görmektedirler.⁴⁵ Daha çok orta ve üst yaş gruplarında taraftar bulan AfD'nin üniversiteler ve gençlik örgütlenmesi daha kurulma aşamasındadır. Göttingen, Münih, Münster ve Duesseldorf gibi şehirlerdeki üniversitelerde organize olmaya başlayan gençlik örgütlenmeleri 20 kişilik grupları geçmemektedir.⁴⁶ Bu durum AfD'nin dünya politikasına açık, iyi eğitim görmüş genç nüfus içerisinde tutunmasının zor olduğunu göstermektedir. Ancak genç işsizliği ve umutsuzluğu düşük olan Almanya'da bu tür marjinal örgütlenmeler rağbet görmemektedir.

Hala AfD seçmeni için ikinci seçilecek parti konumunda olan CDU, Merkel'in mülteci sorununu Alman ekonomisinin yararına çözebildiği takdirde partisinden AfD'ye giden tepki oylarını geri kazanabilecek gibi gözükmemektedir. Örneğin Hamburg'da bulunan CDU şubesinin toplumun yüz yüze kaldığı kültürel tehdidin bertaraf edilmesi ve göçmenlerin uyumuna katkıda bulunulması adına okullarda Alman ve AB bayraklarının asılmasını teklif etmesi⁴⁷, her iki parti zihniyetinin belli kesişim kümeleri olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, Alman politik hayatının da giderek kırılma noktasına geldiği ve büyük partilerin alıştıkları rahat köşelerinde daha fazla duramayacaklarını bu seçimler göstermiştir.

Almanya'nın endişe yaratan bir başka durum ise AfD'nin nisan ayı sonunda içinde İslam düşmanlığının yer alması muhtemel olan yeni parti programını kabul etmek üzere Stuttgart'ta toplanacak olmasıdır. Kamuoyunda uzun zamandır ortaya atılan ve AfD'nin bu kurulunda kabul edilmesi planlanan İslam Dininin Alman Anayasası'yla uyumlu olmadığı, minarelerin, müezzinlerin ve kara çarşafın yasaklanması⁴⁸ yönündeki düşünce sadece Müslüman camiada değil aynı zamanda Yahudi ve Hristiyan cemaatlerinde de endişe yaratmaktadır.⁴⁹ Bir dinin toptan hedef tahtasına konması doğrudan o dinin mensuplarını da Almanya'da yaşayan diğer insanların yanında ötekileştirmektedir. Bu ne Alman Anayasasında güvence altına alınan

⁴⁵ Wahlanalyse: Die Hochburgen der AfD, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/landtagswahlen-2016-das-sind-die-hochburgen-der-afd-a-1082181.html>, Erişim Tarihi 16.03.2016.

⁴⁶ Rechte Gruppenarbeit, <http://www.zeit.de/2016/13/afd-hochschulteams-studenten-werbung>, Erişim Tarihi 01.04.2016.

⁴⁷ Integration: Hamburger CDU fordert deutsche Flaggen an Schulen, <http://www.spiegel.de/schulspiegel/integration-cdu-in-hamburg-fordert-flaggen-an-schulen-a-1083400.html>, Erişim Tarihi 23.03.2016.

⁴⁸ Von Storch: „Islam nicht mit Grundgesetz vereinbar“, <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/von-storch-islam-nicht-mit-grundgesetz-vereinbar-14182472.html>, Erişim Tarihi 18.04.2016.

⁴⁹ AfD legt nach – Jüdische Gemeinde fordert Beobachtung durch den Verfassungsschutz, <http://dtj-online.de/afd-legt-nach-juedische-gemeinde-fordert-beobachtung-durch-den-verfassungsschutz-73960>, Erişim Tarihi 20.04.2016.

insanların etnik, dini, cinsiyet vb. özelliklerinden dolayı ayrımcılığa tabi tutulamayacağı hükmüyle uyumludur, ne de aynı anayasada yer alan din ve vicdan özgürlükleri ile bağdaşmaktadır. AfD son yerel seçimlerde aldığı oy oranlarına güvenerek ayrımcı ve ırkçı politikalarını parti programına almaya çalışmakta dolayısıyla liberal demokrat bir hukuk anlayışına sahip Almanya’da daha da marjinalleşerek insan haklarına saygı konusunda endişe yaratmaktadır.

Bu gelişmelerin yanında PEGİDA Almanya’nın çeşitli yerlerinde aşırı sağ söylemlerine ve Almanya toplumunu kutuplaştırmaya devam etmektedir. PEGİDA’nın Thüringen şubesi denilebilecek olan THÜGİDA’nın 21 Nisan 2016’da yaptığı yürüyüşte ellerinde meşaleler olan 200 kadar kişi katıldı. Yaklaşık 3000 kişilik bir grubun karşı protesto yaptığı günde çıkan olaylarda 1 polis yaralandı. Ancak kendisini devamlı Nazilerle bağdaştırmaktan ziyade doğal toplumsal tepki olarak gösteren PEGİDA hareketinin bir şubesi olan THÜGİDA düzenlediği yürüyüşü Hitler’in doğum gününe denk getirerek kendi grubu içindeki sağ radikallerin üstünlüğünü bir kez daha gözler önüne sermektedir.⁵⁰

Saksonya-Anhalt eyaleti yine farklı bir yabancı düşmanlığına sahne oldu. Mart ayında yapılması planlanan yerel seçimler öncesinde Almanya’ya gelen göçmenlere Alman politik sistemini tanıtmak ve uyumu teşvik etmek adına sembolik oy kullanma etkinliği düzenlemek isteyen bir sivil toplum kuruluşunun seçim bürosunun girişi tuğlalarla örüldü.⁵¹ Almanya’da zaten göçmenlerin yerel seçimlerde oy kullanma hakkı yasal olarak bulunmamaktadır. AB vatandaşlarına tanınan ve göçmenlere tanındığı zaman göçmenlerin uyumunu da güçlendirecek böyle bir düzenlemenin hala yapılamaması hali hazırda bir ayrımcılık ve hak ihlali olarak ortada durmaktadır. Bunun yanında göçmenlerin sembolik olarak oy kullanması dahi bazı aşırı sağcı kişileri etkileyebilmekte ve bahse konu olan eylemlere yol açabilmektedir.

Genel olarak AB ülkelerine özel olarak da Almanya’ya gerçekleşen mülteci akınının hedefinin sürekli batılı devletler olduğu önyargısı bulunmaktadır. Ancak iki yıldır Batı Avrupa’ya yoğun olarak gerçekleşen mülteci akımına rağmen hala Türkiye topraklarında iki buçuk milyondan

⁵⁰ Jena: Ausschreitungen bei Protesten gegen Thügida-Aufmarsch, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/thuegida-aufmarsch-verletzte-bei-demo-gegen-rechtsradikale-a-1088387.html>, Erişim Tarihi 23.04.2016.

⁵¹ Sachsen-Anhalt: Unbekannte mauern Wahllokal für Migranten zu, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahllokal-fuer-migranten-in-halle-zugemauert-a-1081859.html>, Erişim Tarihi 15.03.2016.

fazla mülteci bulunmaktadır. Türkiye’de barınma, yiyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilen mültecilerin büyük paralar ve riskler alarak şiddete ve dışlanmaya maruz kalacakları bir yasadışı göç macerasına çıkmaya her zaman heves değildirler. Türkiye’de yasal olarak mülteci statüsü kazanan göçmenlerin çalışma izinlerinin Şubat 2016’dan itibaren yürürlüğe girmesiyle çoğu mülteci bir işte çalışabilecek ve AB’ne göç etme istekleri de azalacaktır.

PEGİDA ve AfD’nin politik olarak öne çıkmasından sonra giderek yaygınlaşan sloganlar arasından “vatan haini”, “biz halkız”, “Merkel dışarı”, “vatan savunması” söylemleri ön plana çıkmaktadır. Bu tür sloganların, mülteci kampları ve yurtlarının, cadde ve sokak duvarlarına yazılması Almanya’da giderek yaygınlaşan ve önlenemeyen bir durumdur. Bunun bir başka örneği ise yerel seçimlerden önce Baden Württemberg’de yer alan Haigerloch kentinin girişinde bulunan Yeşiller Partisi’nin Eyalet Başbakanı Winfred Kretschmann’ın afişinin üzerine yazılan yazılardır. Merkel’in gelişini de protesto amacıyla afişin üzerinde “Merkel Defol” ve “vatan haini” yazılmıştır.⁵² Bu ve benzeri yazılar tabii ki ilk defa Almanya’da ortaya çıkan siyasi protesto yöntemi değildir. Ancak yeni olan bu sloganların giderek “vatan haini”, “vatan savunması” gibi eski Nazi rejimini çağrıştırmaya başlamasıdır. Bu tür söylemlerin salt yabancılara ya da “enternasyonalist” olduklarını düşündükleri sol eğilimli politikacılarından ziyade merkez sağ parti lideri Merkel’e uyguladığı göçmen politikasından ötürü yönelmesi durumun ne kadar marjinalleştiğini göstermesi açısından düşündürücüdür.

Son dönemlerde Almanya’da yabancı düşmanlığı ve ırkçılık söylemi sadece PEGİDA ve AfD üzerinden yürütülmemektedir. Basında ve internette birçok sözde basın ve ifade özgürlüğü adı altında hakaret ve küfürler içeren yayınlar ve programlar düzenlenmektedir. İrili ufaklı birçok programın yanında Mart ayında Alman basınında öne çıkan Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a yönelik iki önemli hakaret olayı yaşandı. Bunlardan birisi NDR kanalının yayınlamış olduğu “şarkıdır”. Birçok yerinde Cumhurbaşkanı Erdoğan’a hakaretler içeren bu “şarkı”nın yayınlanmasından sonra Alman Büyükelçisi Türkiye Dışişleri Bakanlığı’na çağrıldı. Yayının kınandığı ve kayıtlarının kaldırılmasının istendiği bu görüşme Almanya’da geniş yankı buldu. Bunun üzerine iki hafta sonra ZDF kanalında yayınlanan bir programda Jan Böhmmermann daha önceki “şarkıyı” desteklemek adına içinde çok daha ağır hakaretlerin ve küfürlerin olduğu bir “şiir” okudu. Gelen tepkiler üzerine kanal “şiiri” internetten kaldırdı ve programın yayınına ara vermek zorunda kaldı. “Şiir”in içeriği o kadar ağırdı ki Merkel bile

ifade ve basın özgürlüğüne atıf yapmasına rağmen şiiri eleştirmek durumunda kaldı. Olayın ardından yabancı devlet organlarına hakaret etmekten dolayı (Alman Ceza Kanunu 103. maddesine) Böhmermann'ın hakkında soruşturma açılmasına Merkel tarafından izin verildi. Son zamanlarda yaşanan olaylar ve özellikle Böhmermann olayı Almanya'yı iki konuda iki farklı tarafa bölmüş durumdadır. Birincisi ifade ve basın özgürlüğünün sınırları konusundadır. Diğeri ise yabancı bir devletin Almanya'da bir Alman vatandaşına ceza soruşturması açtırabilme hakkını sorgulamaktadır. Bu tartışma Böhmermann'a soruşturma açılmasına izni veren yasa maddesinin de kaldırılmasını içermektedir. Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck ise acele bir karar alınmaması yönünde görüş bildirmektedir.⁵³

Aslında Almanya'da yaşanan bu Tayyip Erdoğan karşıtlığını salt basın ve ifade hürriyeti açısından irdelemek bazı eksiklikleri barındırmaktadır. 2015 yılından itibaren en yüksek seviyesini bulan mülteci krizinde AB ve Almanya için Türkiye kilit rol oynamaya başladı. Almanya'nın öncülüğünde AB ile Türkiye arasında yürütülen mülteci görüşmeleri hem basında hem de kamuoyunda Türkiye'nin Almanya'yı yönlendirdiği hatta onu alınan kararlarda bastırıldığı/yönettiği yönünde bir algı

Brav gemacht Angela

oluşturulmaktadır. Gerek yazılı ve görsel basında, gerekse sosyal medya

hesaplarında yanda bulunan karikatürler ile hem iç siyasette Merkel politikası fütursuzca eleştirilmekte hem de dış politikada Erdoğan-Merkel karşıtlığı yaratılarak iki ülke lideri birbirlerine karşı kışkırtılmaya çalışılmaktadır. Böylece bir yandan Merkel'in planladığı mülteci politikasına ket vurulmak istenmekte, hem de Türkiye'nin AB kazanımlarından ve mültecilere yapılacak yardımlardan mahrum kalması hedeflenmektedir.

⁵³ Gauck findet Streichung des Paragraphen 103 ein "bisschen kurzatmig", <http://www.rp-online.de/politik/deutschland/fall-jan-boehmermann-joachim-gauck-spricht-ueber-paragraph-103-stgb-aid-1.5924000>, Erişim Tarihi 02.04.2016.

Kaynakça

- AfD legt nach – Jüdische Gemeinde fordert Beobachtung durch den Verfassungsschutz, <http://dtj-online.de/afd-legt-nach-juedische-gemeinde-fordert-beobachtung-durch-den-verfassungsschutz-73960>, Erişim Tarihi 20.04.2016.
- AfD-Demo: Polizisten wegen rechter Zeitschrift in Einsatzwagen versetzt, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/compact-im-fahrzeug-thueringer-polizisten-versetzt-a-1081693.html>, Erişim Tarihi 16.03.2016.
- Die AfD ist gefährlicher als es die NPD war, <http://www.sueddeutsche.de/politik/landtagswahlen-nichts-ist-unmoeglich-1.2906054>, Erişim Tarihi 16.03.2016.
- Direkt zu den Wahlen am 13.03.2016, <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/>, Erişim Tarihi 15.03.2016.
- Gauck findet Streichung des Paragrafen 103 ein "bisschen kurzatmig", <http://www.rp-online.de/politik/deutschland/fall-jan-boehmermann-joachim-gauck-spricht-ueber-paragraf-103-stgb-aid-1.5924000>, Erişim Tarihi 02.04.2016.
- Höhepunkt in Haigerloch, <http://www.sueddeutsche.de/politik/landtagswahl-in-baden-wuerttemberg-hoehepunkt-in-haigerloch-1.2904488>, Erişim Tarihi 15.03.2016.
- Integration: Hamburger CDU fordert deutsche Flaggen an Schulen, <http://www.spiegel.de/schulspiegel/integration-cdu-in-hamburg-fordert-flaggen-an-schulen-a-1083400.html>, Erişim Tarihi 23.03.2016.
- Jena: Ausschreitungen bei Protesten gegen Thügida-Aufmarsch, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/thuegida-aufmarsch-verletzte-bei-demo-gegen-rechtsradikale-a-1088387.html>, Erişim Tarihi 23.04.2016.
- Rechte Gruppenarbeit, <http://www.zeit.de/2016/13/afd-hochschulteams-studentenwerbung>, Erişim Tarihi 01.04.2016.
- Sachsen-Anhalt: Unbekannte mauern Wahllokal für Migranten zu, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahllokal-fuer-migranten-in-halle-zugemauert-a-1081859.html>, Erişim Tarihi 15.03.2016.
- Türkische Gemeinde will Erfolg der AfD möglichst verhindern, http://www.focus.de/politik/deutschland/landtagswahl-in-baden-wuerttemberg-2016/vor-landtagswahl-in-baden-wuerttemberg-lasst-uns-starke-afd-verhindern-tuerkische-gemeinde-schlaegt-vor-wahlen-alarm_id_5335423.html, Erişim Tarihi 09.03.2016.
- Von Storch: „Islam nicht mit Grundgesetz vereinbar“, <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/von-storch-islam-nicht-mit-grundgesetz-vereinbar-14182472.html>, Erişim Tarihi 18.04.2016.
- Wahlanalyse: Die Hochburgen der AfD, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/landtagswahlen-2016-das-sind-die-hochburgen-der-afd-a-1082181.html>, Erişim Tarihi 16.03.2016.

DİNİ HAKLAR

Yazan: Zeynel Abidin Kılınç

GİRİŞ

2016 nüfusu yaklaşık 82 milyon olan Almanya’da dini gruplar hakkında resmi istatistikler olmamakla birlikte çeşitli kaynaklara göre toplumun dini inançlarına göre dağılımı Protestan %34, Roman Katolik %34, Müslüman %4-5 ve diğer daha küçük dinler ve dini inancı olmayanlar toplamı %27 civarındadır. Çoğunluğu Katolik ve Protestan mezheplere mensup Hıristiyanların teşkil ettiği ülkede 1.5 milyon civarında Ortodoks, 112.000-250.000 arası Yahudi bulunduğu tahmin edilmektedir. Diğer din mensupları arasında Budistler, Hindular, Yehova Şahitleri, Bahailer, Kıptiler gibi dinler yanında Scientology Kilisesi mensupları da vardır. Hristiyanlardan sonra en büyük grup olarak herhangi bir inanca mensup olmayanlar vardır. Bu kategoridekilerin çoğunluğu Sovyetler döneminde ateist resmi ideoloji ile yetiştirilmiş olan Doğu Almanya kökenlilerden oluşur.⁵⁴

ALMAN ANAYASASI VE DİN

Resmi bir dinin olmadığı Almanya’da laiklik ilkesi devlet ve din arasında kurumsal ayrımı esas almakla birlikte din-devlet ilişkisi Amerikan tarzı katı bir din-devlet ayırımından ziyade bir tür din-devlet işbirliği şeklinde düzenlenmiştir. Din-devlet ilişkisinin düzenlendiği Anayasanın 140.ncı maddesine göre devlet dini kurumlar için yasal çerçeveyi belirler ve bu çerçeve içerisinde faaliyetlerini gerçekleştirmeleri için denetim yapar (Eberle, 2007: 71, 72, 73).

Bu işbirliği modeli çerçevesinde dini topluluklara vergi muafiyeti hakkı tanınmıştır. Vergi muafiyetinden yararlanmak isteyen dini topluluklar, dini grup statüsünde kayıt yaptırabilir. Bu bir zorunluluk değildir. Dini bir grup olarak tanınabilmek için ilgili topluluğun dini bir topluluk olduğunu ispatlayan deliller sunması zorunludur. Dini grup olarak tanınan dini topluluklar için devlet ilgili dini topluluğun kayıtlı üyelerinden gelirlerinin %8-10’unu vergi olarak alır ve o dini topluluğun yetkili kuruluşuna aktarır. Bu vergiyi ödemek istemeyen bireyler herhangi bir dini topluluğa üye olmamalıdır. Mevcut durumda bu imkândan asıl faydalanan dini gruplar çoğunluğu teşkil eden Protestan ve Katolik Hristiyan topluluklarıdır. Scientology Kilisesi hiçbir eyalet tarafından dini bir grup olarak tanınmazken bazı eyaletlerde Yehova Şahitleri ve bazı Aleviler dışındaki Müslüman topluluklar dini grup olarak tanınmamıştır. Diğer taraftan, bu işbirliği modeli devlete din üzerinde kısmî bir kontrol imkânı sağlar. Devlet dini grupların

⁵⁴ Bkz. “Germany Population 2016”, <http://worldpopulationreview.com/countries/germany-population/>, “Germany”, The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>.

demokrasi ve tolerans gibi bazı değerleri müttesiplerine aktarmalarını talep eder (Eberle, 2007: 71, 72, 75; Doęan, 2008: 2).

Alman Anayasası devlete dini eğitim üzerinde denetleme yetkisi tanır. Bu çerçevede devlet dini eğitim üzerinde nihai otoritedir. Bu yetki dini toplulukların Alman Anayasası'nın temel değerlerine uygun dini eğitim yapmalarını gerektirir fakat dini topluluklar kendilerine ait okulların biçimini belirleme hakkına sahiptir. Almanya'nın federal bir devlet olması nedeniyle eyaletlere bu konularda yetki verilmiştir. Devlet okullarında dini eğitim Hristiyanlık merkezlidir fakat dini eğitim din dersleri ile sınırlandırılmıştır ve din dersini verecek öğretmen dini topluluk tarafından belirlenir. Diğer taraftan kamu okullarında din dersi olmakla birlikte zorunlu değildir. Tüm eyaletlerde din dersi veya ahlak dersi okullarda öğretilmektedir. Din dersi almak istemeyenler ahlak dersini tercih edebilir. İlâveten dini grupların, temel müfredata uymak şartıyla, özel okul açmalarına genellikle izin verilmektedir. Ülke genelinde İslami grupların açtığı özel okullarda dini müfredatı belirleyecek Müslümanlara ait ortak bir kuruluşun olmaması nedeniyle eyaletlerde dini grupların kendi uygulamaları mevcuttur (Eberle, 2007: 71).

Kamu görevlerine girmede dini inanç ve uygulama temelli ayrımcılık, bireyin dini inançlarını açıklamaya veya belirli bir dini yaşamaya zorlanması yasaklanmıştır. Devletin dini grupların üyeliğini, istatistiksel amaç dışında, araştırma hakkı yoktur fakat Federal Anayasa Mahkemesi almış olduğu bir karar ile "geleneksel olmayan" dini gruplar hakkında devlete, topluma doğru bilgi sağlama amaçlı yetki vermiştir (Eberle, 2007: 73; Doęan, 2008: 5).

Dini tolerans Almanya için nispeten Hitler sonrası bir özelliktir. 1919 Weimar Anayasası'na kadar din-devlet ilişkisi oldukça yakın ve dini ayrımcılık yaygın idi. Protestanlık fiilen resmi din olarak işlev görüyordu ve Katoliklere ve özellikle Yahudilere karşı ciddi ayrımcılık vardı (Eberle, 2007: 79).

Günümüzde resmi bir din olmamakla birlikte Hristiyanlık tarihî mirasın bir parçası olarak değerlendirilir. Din olarak ise Hristiyanlık diğer dinlerle aynı statüdedir. Farklı hayat tarzlarının başat karakter haline geldiği çağdaş toplumların bir örneği olarak Almanya dini hakların kapsamını azınlık dinleri de kapsayacak biçimde genişletmiştir. Nüfusun çoğunluğunun mensup olduğu Hristiyanlıkla azınlık dinler tolerans, tarafsızlık ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde değerlendirilir. Diğer bir ifadeyle dinler arasında takipçilerinin sayısından hareketle azınlıkta kalan dinler için dezavantaj oluşturmalarına yasal açıdan izin verilmez (Eberle, 2007: 71).

Bazı dini grupların, Scientology Kilisesi ve bir kısım Müslüman topluluklar, faaliyetleri radikal potansiyele sahip oldukları gerekçesiyle resmi makamlarca takip edilmektedir. Almanya'nın özellikle anti-Semitizm konusunda hassas olduğu görülür. Örneğin Gazze olayları sırasında İsrail'i protesto edenlerin sloganlarının anti-Semitik muhtevaya sahip olduğu gerekçesiyle devlet katında tepki ortaya çıkmıştır. Devlet radikallik potansiyeli taşıdığı düşünülen Müslüman topluluklara karşı ılımlı olduğunu düşündüğü İslami grupları teşvik etmektedir.

Bazı yasal düzenlemeler çeşitli dini grupların uygulamalarını ilgilendirir. Örneğin, erkek çocukların sünnet olmasını düzenleyen yasaya göre sünnet, tıbbi bir profesyonel tarafından gerçekleştirilmelidir. Hayvanların kesiminde anestezi uygulanması zorunluluğu kurban ibadetine sahip dini gruplar için diğer bir örnektir. Hâlihazırda sekiz eyalette devlet okullarında öğretmenlerin başörtüsü takması yasaktır. Bazı eyaletlerde ise tüm devlet görevlilerinin başörtüsü kullanması yasaktır.

Temel dini hak ve özgürlüklerin anayasal güvence altında olduğu ülkede dini haklarla ilgili anayasal düzenlemelerde bir dine inanma veya inanmama, mensubu olunan dinin ibadetlerinin yapılması, dini okullar açılması ve dini grup olarak örgütlenme açısından genel olarak sorun yoktur. Herhangi bir dini grubun aşağılanması, tahkir edilmesi yasaktır. Eyalet hükümetleri kamusal hizmetlerde bulunan dini kurumları, örneğin dini okullar veya hastaneler, mali açıdan destekler.

Almanya'da Hristiyanlıktan sonra en kalabalık dini grubu Müslümanlar teşkil eder. Müslümanlar oran olarak %4-5 arası ve tahminen 4-5 milyon civarındadır. Müslümanlar 40 civarında farklı ülkeden gelmiştir. 1 milyon kadarı ise Alman vatandaşlarıdır. Almanya'daki Müslümanların %60'tan fazlası Türkiye'den gidenlerden oluşur. İkinci en kalabalık Müslüman grup Bosna-Hersek, İran, Fas ve Afganistan kökenlidir. Müslümanların yaklaşık 3 milyonu Sünni, 500.000'i Alevi, 250.000 civarında Şii ve diğer mezheplerden oluşur.⁵⁵

Müslümanlara ait yaklaşık 3000 civarında dini kurum ve kuruluş vardır. Müslümanların kurumsal yapılara sahip olması Almanya'da kalıcı olma niyetlerinin bir işareti olarak değerlendirilir. 2006 yılında Federal İçişleri Bakanlığı tarafından devlet ile Müslüman topluluklar ve Müslüman toplulukların kendi aralarında diyalogu temin etmek ve Müslümanların dini ve sosyal açıdan Alman toplumuna entegrasyonu için Alman İslam Konferansı (DIK) teşkilatı kurulmuştur. Müslümanlar dini görevlerini genel olarak rahatlıkla

⁵⁵ Bkz. "Germany Population 2016", <http://worldpopulationreview.com/countries/germany-population/>, "Germany", The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>.

yerine getirebilmekte, cami vb. dini kuruluşları açabilmektedir. Bazı üniversitelerde İslami çalışmalar yapılmakta ve din adamı yetiştirilebilmektedir. Fakat İslam'ın resmi bir din olarak halen tanınmaması nedeniyle Müslümanlar manevi destek hizmetleri ve resmi tatil gibi haklardan yaralanamamaktadırlar.⁵⁶

DİNİ HAKLAR VE UYGULAMA

Anayasal düzenlemelerde dini haklar tanınmış olmakla birlikte eyalet düzeyinde başörtüsü yasağı örneğinde olduğu gibi bazı yasal kısıtlamalar ve Müslümanların dini grup olarak tanınmaması örneğinde olduğu gibi yasal hakların kullanımında çıkarılan engeller bir tarafa uygulamada Müslümanların artan biçimde fiili ayrımcılığa ve çeşitli biçimlerde saldırıya maruz kaldıkları görülmektedir. 4 Ocak 2016 tarihinde Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi (ZMD) başkanı Aiman Mazyek aşırı sağcı gruplardan artan saldırılardan endişe ettiklerini açıklamıştır. 18 Ocak tarihinde Witten kentinde bir camii kundaklanmış ve failinin aşırı sağcı olduğu tespit edilmiştir (Sabah Gazetesi). Yine Saar eyaleti Neunkirchen kentinde bir camiye molotoflu saldırı, Saksonya ve Saarland eyaletlerine 2 camiye ve Gelsenkirchen kentinde DİTİB'e bağlı bir camiye saldırı düzenlenmiştir (NTV, 2 Şubat 2016; Amerikanın Sesi, 26 Şubat 2016; 13 Mart 2016). Müslümanları hedef alan Almanya için Alternatif Partisi'nin (AFD) %10 civarında desteğe sahip olduğu görülmektedir. Yine Göçmen ve İslam karşıtı PEGİDA hareketi 15 ay gibi uzun bir süredir Müslümanları hedef alan gösteriler düzenlemektedir (Detsche Welle). PEGİDA Alman toplumunu uyarma amacı ile Münih'in Marien Meydanı'nda haftada 4 gün hoparlörden ezan yayınlarak Müslümanlara karşı toplumu kışkırtmaya devam etmektedir (Hürriyet, 2 Şubat 2016). İslam karşıtlığı aşırı sağcı halkla sınırlı olmayıp üst düzey görevli ya da siyasetçilerde de görülmektedir. Almanya'nın Kuzey Ren-Westfalya Eyaleti (NRW) liberal milletvekillerinden birisi Müslüman bir taksiciye hakaret etmiş ve vurmuştur (Dünya Bülteni, 11 Şubat 2016). Berlin'de ise bir otobüs şoförü Müslüman bir bayana hakaret etmiş ve otobüse almak istememiştir (The Muslim Issue, 12 Şubat 2016). 29 Şubat tarihinde Köln kenti, Nippse semtinde bir pazarda "Kendine bir bak. İğrenç görünüyorsun. Sen buna entegrasyon mu diyorsun? Almanya'da yaşıyorsun." yazılı kağıtlar dağıtılarak başörtülü Müslümanlar hedef alınmıştır. 6 Mart tarihli bir habere göre Berlin Teknik Üniversitesi Rektörlüğü üniversitedeki 50 yıllık mescidin 14 Mart itibariyle yer sıkıntısı nedeniyle kapatılması kararını almıştır. Cuma namazları için yer talebini de reddetmiştir (Sabah, 6 Mart

⁵⁶ NTV, "Almanya İslam'ı resmen din olarak tanımalı", 28 Mayıs 2015, <http://www.ntv.com.tr/dunya/almanya-islami-resmen-din-olarak-tanimali,3mwEru6afESfcllyqq-syPg>

2016). Benzeri uygulamalar oda sıkıntısı bahanesiyle diğer üniversitelere de yayılma eğilimi göstermektedir. Aşırı sağcı parti AfD hem Yahudiler hem de Müslümanlar için sünnet yasağı talep etmekte ve minareler, ezanlar ve başörtüsünün yasaklanması gerektiğini de ileri sürmektedir (Dünya Bülteni, 12 mart 2016; Sabah Gazetesi, 14 Mart 2016). Kültürel ve dini çeşitliliğin standart sayılması gereken modern demokratik bir ülke için akla ziyan denilebilecek türde camilerde vaazların Almanca verilmesi şartı ve imamların devlet tarafından atanmasını talebi Almanya'nın tanınmış muhafazakâr politikacılarından Andreas Scheuer ve aşırı sağcı parti AfD tarafından dile getirilmiştir (Sabah Gazetesi, 24 Nisan 2016).

SONUÇ

Modern anayasal devletlerde laiklik ilkesi temel özelliklerden birisi olmakla birlikte her toplumun din-devlet ilişkisi anlayışı ve dolayısıyla anayasal düzenlemesi tarihi mirasının ürünüdür. Almanya'da da aynı durum gözlemlenmektedir. Almanya, 19. ve 20. yüzyıllarda yaşamış olduğu tecrübeden hareketle katı bir din-devlet ayrımı yerine kısmen devlete dini grupları kontrol etme imkânı sağlayan bir din-devlet işbirliği modeli tesis etmiştir. Ayrıca Hristiyanlığın Alman toplumunun kültürü ve kimliği açısından önemli bir kurucu unsur olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Alman Anayasası'nda dini haklar genel olarak makul denilebilecek bir biçimde düzenlenmiş olmakla birlikte asıl problem, bazı eyaletlerde başörtüsü yasağı örneğinde olduğu gibi, azınlık dini gruplara karşı eyaletler düzeyinde seçici yasal kısıtlamalar ve özellikle zaman zaman devlet görevlilerinin ve toplumda çeşitli grupların azınlık dinlere ve dini topluluklara karşı takındıkları olumsuz tutumda belirgin hale gelmektedir. Özellikle Müslümanlara karşı tutum Alman toplumunda ve zaman zaman devlet görevlilerinin uygulamalarında açık bir ayrımcılık, ayak sürüme halini almakta ve uzun vadede Müslümanların muhatap olacakları asıl problem alanına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle kısmen yasal düzenlemelerden kaynaklansa bile asıl sorun İslam'ın genelde Batı toplumlarında ve özelde Alman toplumunda nasıl algılandığında yatar. İslam karşıtlığının tüm toplumsal katmanlara sirayet ettiği görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldiğinde yabancı düşmanlığında genel bir azalma eğilimi olmakla birlikte İslam konusunda eğitim faktörünün aynı etkiyi göstermediği tespit edilmiştir. İslam karşıtlığının en az olduğu grup olan üniversite mezunları arasında bile İslam'a olumsuz bakanların oranı%52'dir ve %40'ı da İslam'ın Batı ile uyumsuz olduğunu ileri sürmüştür.⁵⁷

⁵⁷ Religion Monitor: Understanding Common Ground– Special Study of Islam, 2015.

İslam karşıtlığının basit bir entegrasyon sorunu olmadığı açıktır. Bu nedenle Müslümanlar açısından dini haklar alanındaki problemler çok daha kapsamlı bir çerçeve içerisinde ortaya çıkar. Alman Cumhurbaşkanı Wulf'un İslam'ın Almanya'nın bir parçası olduğu yönündeki açıklamasına rağmen Batı medeniyetinin kurucu unsurları arasında sayılmak bir tarafa Batı'nın tarihi ötekisi olan Müslümanların Almanya'da artan nüfusu, giderek yaşlanan Alman toplumu açısından önemli bir problemdir. Örneğin, Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD) İslam'ın Alman Anayasasına aykırı ve ülkenin varlığı için tehdit olduğunu ileri sürmüştür.⁵⁸ Diğer taraftan Müslüman azınlığın entegrasyon konusunda mesafeli durarak Alman toplumunun bir parçası olmayı tercih eder hali Almanya için milli kimlik ve varlığına uzun vadede tehdit olarak düşünülmektedir. Bir tarafta Müslümanlar entegrasyonu kimlik kaybı olarak düşünmeye eğilimli iken çok-kültürlülüğün iflas ettiğinin en yetkili ağızlardan itiraf edildiği⁵⁹ Alman toplumu ve devleti için arzu edilen çözüm asimilasyon olarak karşımıza çıkar. İslam karşıtları tarafından İslam'ın "ülkedeki yabancı unsur" olarak tanımlanması Almanya'da Müslümanların muhatap olduğu problemin devlet tarafında standart kamu politikaları ve Müslümanlar tarafında anayasal sınırlar içerisinde hareket etme yöntemi ile çözülemeyeceğine işaret eder. Dünya genelinde medya aracılığı ile terörle özdeşleştirilen İslam, Batının, İslam'ın kılıç dini olduğu ve doğası gereği demokratik bir toplumun bir parçası olamayacağı yönündeki tarihi önyargılarını beslemektedir.

⁵⁸ McCathie, "Merkel sees Islam as in line with German constitution", 18.04.2016

⁵⁹ BBC Türkçe, 2010, "Merkel'den 'çok kültürlülük başarısız oldu' itirafı", http://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/10/101017_merkel.shtml

Kaynaklar

- BBC Türkçe, 2010, “Merkel'den 'çok kültürlülük başarısız oldu' itirafı”, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/10/101017_merkel.shtml
- Dođan, Recai, 2008. “Avrupa Birliği Sürecinde Dinî Kurumlar ve Din Eğitimi: Almanya Modeli”, AÜİD XLIX, sayı II, s. 1-43.
- Eberle, Edward, J, 2007. “Religion in the Classroom in Germany and the USA”
- Germany Population 2016, <http://worldpopulationreview.com/countries/germany-population/>, “Germany”, The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>.
- http://docs.rwu.edu/law_fac_fs/47/
- McCathie, Andrew, 2016. “Merkel sees Islam as in line with German constitution”, 18.04.2016 http://www.dpa-international.com/news/top_stories/merkel-sees-islam-as-in-line-with-german-constitution-a-49002844.html
- Religion Monitor: Understanding Common Ground – Special Study of Islam, BertelsmannStiftung, 2015.